

Về việc dạy và học tác phẩm kinh điển của triết học Mác - Lênin trong thời đại mới

ThS. HOÀNG TIÊU QUỲNH

Học viện Kỹ thuật Chuyên nghiệp Nam Ninh, Trung Quốc; Email: 114527677@qq.com

Tóm tắt: Trong quá trình vận động và phát triển tư tưởng và văn hóa xã hội, bản chất khoa học và chân lý của chủ nghĩa Mác không ngừng được chứng minh, hơn một trăm năm qua, Đảng Cộng sản Trung Quốc luôn coi những tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác là công cụ quan trọng trong quản lý đất nước, và coi việc nghiên cứu các tác phẩm kinh điển là học và hiểu chủ nghĩa Mác, chú trọng vào việc rút ra sức mạnh lý thuyết từ các tác phẩm kinh điển và khám phá chìa khóa để giải quyết các vấn đề xã hội Trung Quốc.

Từ khóa: dạy và học, tác phẩm kinh điển, triết học Mác - Lênin.

Trong bối cảnh thời đại mới, chúng ta phải tiếp tục kiên định □Bốn tự tin□ nỗ lực giải quyết những vấn đề trong quá trình đổi mới và phát triển, cần nghiên cứu các tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác, hiểu chính xác nội hàm và thực chất của chủ nghĩa Mác từ cội nguồn, đúc kết trí tuệ và sức mạnh của chủ nghĩa Mác từ lịch sử, hiểu biết và nắm bắt quy luật phát triển của xã hội dưới sự hướng dẫn của lý luận khoa học, không ngừng nâng cao năng lực phân tích và giải quyết các vấn đề thực tiễn, vững bước trên hành trình mới xây dựng toàn diện đất nước xã hội chủ nghĩa hiện đại.

Hiện nay, việc dạy và học tác phẩm kinh điển của triết học Mác - Lênin là nhiệm vụ bắt buộc đối với sinh viên các chuyên ngành triết học, học viên cao học và nghiên cứu sinh thuộc chuyên ngành triết học và ở một số đối tượng thuộc các chuyên ngành khác. Trong giảng dạy triết học Mác - Lênin, việc dạy các tác phẩm triết học của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin có vai trò quan trọng, nhưng có không ít khó khăn. Chúng tôi muốn trình bày một số suy nghĩ về việc dạy và học các tác phẩm triết học kinh điển của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin (gọi tắt là tác phẩm kinh điển) để nâng cao hơn nữa chất lượng và hiệu quả của việc giảng dạy và học tập này.

1. Vai trò của việc dạy và học các tác phẩm kinh điển

Theo □Từ điển tiếng Việt□ □kinh điển□ có nghĩa là □có giá trị mẫu mực, tiêu biểu cho một học thuyết, một chủ nghĩa□⁽¹⁾. Theo đó, chúng ta có thể hiểu rằng, tác phẩm kinh điển của triết học Mác - Lênin là những

tác phẩm triết học có giá trị, mẫu mực của C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin. Các tác phẩm kinh điển được C.Mác, Ph.Ăngghen, V.I.Lênin viết trong khoảng thời gian từ đầu thập niên 40 của thế kỷ XIX đến đầu thập niên 20 của thế kỷ XX (V.I.Lênin mất năm 1924). Những tác phẩm này đều là sản phẩm của tư duy thiên tài, được khái quát từ thực tiễn cách mạng và được kế thừa có chọn lọc từ kho tàng tri thức nhân loại. Các tác phẩm đó có giá trị khoa học lớn; là thế giới quan và phương pháp luận khoa học cho hoạt động nhận thức và thực tiễn của con người. Tri thức trong các tác phẩm đó thể hiện chủ nghĩa nhân đạo, nhân văn và có tính hiện thực sâu sắc.

Một là, củng cố cơ sở lý luận về giáo dục tư tưởng, chính trị. Thực hiện giáo dục chính trị tư tưởng đòi hỏi phải tích cực phổ biến các lý thuyết khoa học của chủ nghĩa Mác, và bằng cách giúp học sinh hiểu sâu sắc những thành tựu của Trung Quốc trong quá trình thực hiện các lý luận liên quan, để học sinh hình thành những quan niệm tư tưởng đúng đắn. Đọc các tác phẩm của Mác, tìm hiểu được nguồn gốc tư tưởng của các lý thuyết liên quan, có thể giúp học sinh hiểu chính xác và đầy đủ chủ nghĩa Mác từ nguồn và nghiên cứu chân lý khoa học một cách có hệ thống. Nghiên cứu các tài liệu kinh điển bao gồm các nhà lãnh đạo trung ương như Mao Trạch Đông, Đặng Tiểu Bình có thể hiểu được cơ sở văn bản của lý luận chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc. Khi nghiên cứu lý luận tư tưởng, chính trị, chúng ta nên truy nguyên cội nguồn, đọc nguyên tác, nghiên cứu nguyên văn dưới sự lãnh đạo của Tổng Bí thư Tập Cận Bình.

Trong những năm gần đây, Ban Chấp hành Trung ương Đảng đã nhiều lần yêu cầu những người đảng cộng sản tăng cường nghiên cứu các tác phẩm kinh điển và không ngừng nâng cao trình độ lý luận chủ nghĩa Mác của mình. Các tác phẩm kinh điển có thể đạt được sự thống nhất hữu cơ giữa lý luận, quan điểm, phương pháp và lập trường. Đọc nhiều lần nội hàm và học các phương pháp logic trong đó có thể giúp học sinh sử dụng đúng các lý thuyết cơ bản. Các trường đại học nên khuyến khích sinh viên nghiên cứu các tác phẩm kinh điển, hiểu các nguyên lý của chủ nghĩa Mác, thiết lập các giá trị tư tưởng đúng đắn của chủ nghĩa Mác và thúc đẩy sự nghiệp của chủ nghĩa xã hội đặc sắc Trung Quốc thông qua việc vận dụng sáng tạo các lý thuyết.

Hai là, nâng cao hiệu quả giảng dạy các tác phẩm kinh điển của triết học Mác - Lênin. Sách giáo khoa tư tưởng, chính trị của các trường đại học ngắn gọn, súc tích cao nhưng cũng có những khuyết điểm như trừu tượng, máy móc hóa, đơn giản hóa, dẫn đến một số lý thuyết, quan điểm thiếu bối cảnh, sinh viên khó hiểu sâu về lý thuyết. Các tác phẩm kinh điển nếu bao gồm quá trình đề xuất lý thuyết, thì có thể giúp sinh viên học cách nhìn và phân tích vấn đề trong những điều kiện lịch sử cụ thể. Ví dụ, khi tìm hiểu nội dung của *“Con đường cách mạng dân chủ mới”*, một số sinh viên thiếu hiểu biết về lịch sử, đồng thời bị ảnh hưởng bởi những lời đồn thổi lan truyền trong xã hội, họ sẽ hiểu sai rằng *“Đội du kích chỉ là phong trào du kích di động thuần túy”*. Và đồng thời đọc bài báo kinh điển *“Một tia lửa duy nhất có thể bắt đầu ngọn lửa thảo nguyên”* của Mao Trạch Đông, bạn có thể cảm nhận được sự bị quan trọng đáng thất bại của cuộc Cách mạng vĩ đại năm 1927, dựa trên điều kiện xã hội nửa thuộc địa và nửa phong kiến lúc bấy giờ, đồng thời nhận ra sự thành lập và phát triển của Hồng quân và Đội du kích, thúc đẩy sự xuất hiện của cao trào cách mạng cả nước. Dựa trên xã hội hiện tại, hãy tích cực suy nghĩ về ngành nghề của bản thân mình, khám phá con đường phát triển trong giai đoạn chuyển đổi xã hội quan trọng, và thực sự lĩnh hội sức hấp dẫn và giá trị thực tiễn của các lý thuyết tư tưởng liên quan.

Ba là, thúc đẩy sự kết hợp các môn học với chính trị tư tưởng. Như Tổng Bí thư Tập Cận Bình đã nói, giáo dục tư tưởng, chính trị cần được con người hấp

thụ một cách tự nhiên, giống như quá trình muối thấm vào thức ăn. Chỉ bằng cách nghiên cứu các tác phẩm kinh điển dưới góc độ kết hợp giữa văn bản và thực tế, hướng dẫn học sinh vận dụng lý thuyết Mác để khám phá các vấn đề xã hội, dự đoán một cách khoa học các xu hướng xã hội, chúng ta mới có thể thực sự hiểu được tính ưu việt của hệ thống xã hội hiện nay. Ví dụ, thảo luận về vấn đề nóng của xã hội *“khám bệnh khó”*, sử dụng lý luận biện chứng duy vật của Mác có thể thấy rằng các dịch vụ y tế và y tế xã hội đang trong giai đoạn phát triển, và con đường tiến bộ của sự vật còn quanh co, và nhiều vấn đề mới và mâu thuẫn mới chắc chắn sẽ xuất hiện. Trong những năm gần đây, nhà nước không ngừng đẩy mạnh cải cách y tế mới, điều này đã thúc đẩy việc cải thiện hệ thống đảm bảo y tế xã hội. Được hướng dẫn bởi lý thuyết phát triển xã hội bền vững của cuốn sách, nhà nước xây dựng các chính sách để giải quyết mâu thuẫn giữa nhu cầu ngày càng tăng của người dân về dịch vụ y tế và khả năng cung ứng lạc hậu, đồng thời không ngừng cải thiện hệ thống xã hội. Thông qua những lý luận duy vật biện chứng, các lý thuyết liên quan có thể được kết hợp với việc học chuyên môn một cách hữu hiệu, cho thấy sức mạnh mạnh mẽ của tư tưởng tiên tiến.

2. Thực trạng của việc dạy và học các tác phẩm kinh điển

Do các tác phẩm kinh điển có giá trị to lớn, cho nên ở bậc đại học và sau đại học, chương trình đào tạo cho nhiều đối tượng có nội dung dạy và học các tác phẩm kinh điển. Việc nghiên cứu tác phẩm kinh điển đối với học viên cao học và nghiên cứu sinh thuộc chuyên ngành triết học được xác định là một môn chuyên ngành. Chương trình dành cho học viên cao học và nghiên cứu sinh ở một số chuyên ngành khác cũng có việc dạy và học một số tác phẩm kinh điển xác định. Việc dạy học tác phẩm kinh điển trong học tập triết học Mác - Lênin luôn được sự quan tâm của những người lãnh đạo và quản lý các cơ sở đào tạo. Tuy nhiên, việc dạy học tác phẩm kinh điển ở các học viện, nhà trường trên thực tế vẫn còn nhiều hạn chế và khó khăn.

Thứ nhất, với người học, có rất ít người muốn nghiên cứu tác phẩm kinh điển. Trong bối cảnh kinh tế phát triển nhanh chóng, một số học sinh có xu hướng thiết lập các mối quan hệ *“hữu ích”* giữa các

cá nhân, trong khi một số học sinh say mê về các trò chơi và video ngắn, và không thể chăm học các tác phẩm kinh điển. Nhiều sinh viên tin rằng các tác phẩm kinh điển không liên quan gì đến chuyên ngành của họ, và dành nhiều thời gian và tâm sức hơn cho việc thi các giấy chứng nhận và cao học. Sinh viên đại học nhìn chung thiếu kinh nghiệm, và khó nắm bắt chính xác nội dung của các tác phẩm kinh điển khi thiếu kiến thức về lịch sử.

Thứ hai, với giáo viên, khi giải thích nội dung của các tác phẩm kinh điển, một số giáo viên có thói quen sử dụng PPT để trình bày và kể lại các lý thuyết liên quan, điều này khiến việc giảng dạy thiếu hấp dẫn, đồng thời khó gây nên sự đồng cảm giữa học sinh. Các tác phẩm kinh điển chứa đựng nhiều mâu thuẫn và xung đột xã hội phức tạp, giáo viên chỉ kể về những lý thuyết và kinh nghiệm mà người sáng tác có được trong thực tế, đối với những sinh viên mà kho tàng kiến thức lý thuyết không hoàn hảo thì khó có được sự cảm xúc và hiểu biết sâu sắc.

Thứ ba, đối với sinh viên đại học đương đại, thời đại sáng tác các tác phẩm kinh điển rất xa với hiện đại, dễ tạo ra khoảng cách giữa tư tưởng và cảm xúc, sinh viên khó mà yêu thích tác phẩm nếu chỉ giải thích lý thuyết trong tác phẩm. Việc giảng dạy bằng sách thiếu tính thực tiễn, chỉ yêu cầu học sinh giải thích các chủ trương, chính sách theo nội dung trong sách, tránh các vấn đề thực tiễn khác nhau, hạn chế khả năng sáng tạo của học sinh, không đáp ứng được nhu cầu nội tâm của học sinh trong việc giải thích sáng tạo các tác phẩm kinh điển, không có lợi cho học sinh tăng cường khám phá thực tế các lý thuyết liên quan.

3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả việc dạy và học tác phẩm kinh điển

Có nhiều giải pháp để nâng cao hiệu quả dạy học tác phẩm kinh điển, trong đó, theo chúng tôi, có một số giải pháp cơ bản như sau:

Một là, đào tạo ý thức học tập kinh điển của học sinh và nhấn mạnh việc đọc chủ động của học sinh, chúng ta có thể hiểu được nội hàm của lý thuyết cơ bản của chủ nghĩa Mác thông qua tư duy và biện luận. Trong ứng dụng lý thuyết và thực hành, từ góc độ kinh nghiệm của bản thân, có thể tạo ra những tưởng nhớ sâu sắc. Trong giảng dạy thực tế, giáo viên dựa vào logic chặt chẽ, tư duy biện chứng và ngôn ngữ sinh động trong tác phẩm để thể hiện sức mạnh của

chân lý, có thể khiến học sinh tích cực khám phá những nội dung của tác phẩm, dần dần nắm vững phương pháp đọc dưới sự hướng dẫn của giáo viên và hiểu sâu sắc sức hấp dẫn của các tác phẩm kinh điển. Thêm nội dung nghiên cứu các tác phẩm kinh điển vào đánh giá trên lớp, sử dụng báo cáo đọc, tiểu luận, thảo luận trên lớp, để thúc giục sinh viên nghiên cứu các tác phẩm kinh điển, xây dựng nền tảng tự truyền thông để thảo luận với sinh viên về nội dung của các tác phẩm kinh điển, và sử dụng các lý thuyết và phương pháp học từ các tác phẩm để phân tích xã hội vấn đề, giúp học sinh hiểu và tin những lý thuyết cơ bản của chủ nghĩa Mác từ tận đáy lòng.

Hai là, nhận thức toàn diện tầm quan trọng và sự cần thiết của việc nghiên cứu các tác phẩm kinh điển. Người học phải phải có tinh thần, thái độ học tập nghiêm túc thì mới nắm bắt được tri thức kinh điển. Thái độ học tập nghiêm túc là yêu cầu hàng đầu đối với người học; bởi vì như V.I.Lênin đã viết: "Không tự mình bỏ ra một công phu nào đó thì không thể tìm ra chân lý trong bất cứ một vấn đề hệ trọng nào cả; và hễ ai sợ tốn công sức thì không tìm ra chân lý được". Người học phải tích cực học tập, nâng cao trình độ lý luận khoa học thì mới có khả năng nghiên cứu những vấn đề có tính trừu tượng, khái quát cao của tác phẩm kinh điển. Các tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác là "Chân kinh" Tổng Bí thư Tập Cận Bình nhấn mạnh, những người cộng sản cần chú ý học tập, nghiên cứu kinh điển, "Chủ nghĩa Mác là chân kinh của những người cộng sản chúng ta"^[2]. Trong hơn một thế kỷ, chủ nghĩa Mác đã chịu đựng sự thử thách của thực tiễn, các nguyên lý cơ bản được các nhà văn kinh điển thảo trình bày vẫn đúng, và các tác phẩm kinh điển đã trở thành "Chân kinh" ghi lại các lý thuyết khoa học. Vì vậy, muốn tiến tới đại nghiệp, thực hiện ước mơ lớn, cán bộ, đảng viên phải ra sức nghiên cứu các tác phẩm kinh điển, học và hiểu cho rõ chủ nghĩa Mác, ra sức tiếp thu những chất dinh dưỡng lý luận phong phú từ đó, rèn luyện bản lĩnh, công phu tốt, và chủ động đảm nhận trách nhiệm truyền bá khoa học, thúc đẩy chủ nghĩa Mác tiếp tục đơm hoa kết trái trên đất nước Trung Quốc, đồng thời giải quyết hiệu quả các vấn đề phát triển xã hội Trung Quốc trong thời đại mới.

Ba là, nghiên cứu các tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác và vận dụng một cách có hiệu quả. Sở dĩ

học thuyết của Mác có thể ảnh hưởng thế giới là do học thuyết vô cùng sâu, rộng, tinh và đúng, việc nghiên cứu các tác phẩm kinh điển của chủ nghĩa Mác cần phải có hệ thống, toàn diện, trên cơ sở nắm vững và phân tích vấn đề một cách sâu sắc, trên cơ sở nắm bắt được rất nhiều tài liệu, tìm hiểu nội hàm sâu sắc của chủ nghĩa Mác, thúc đẩy sự phát triển đổi mới của chủ nghĩa Mác trong thời kỳ mới, hoàn cảnh mới. Trước những sai lầm về chủ nghĩa giáo điều trong quá trình học tập và vận dụng của các tầng lớp xã hội, Tổng Bí thư Tập Cận Bình kiên quyết chỉ rõ [1] “Đây không phải là thái độ chủ nghĩa Mác”, phải tuân thủ nguyên tắc tìm chân lý từ thực tế. Khi học tập các tri thức, hãy cố gắng học và hiểu, phải biết sử dụng các lý thuyết khoa học để giải quyết các vấn đề thực tế, không được hiểu sai và suy đoán lung tung, phải tuân thủ nguyên tắc khoa học, thực sự cầu thị, phân tích cụ thể các vấn đề cụ thể, vận dụng một cách hợp lý. Chỉ có như vậy, tầm quan trọng và độ tin cậy của các tác phẩm kinh điển mới được công nhận, mới chứng minh được tính khoa học và chân lý của chủ nghĩa Mác.

Bốn là, với người dạy, phải đổi mới phương pháp giảng dạy, kết hợp chuyên ngành với giáo dục tư tưởng chính trị. Đưa ra các nhiệm vụ học tập khác nhau dựa trên đặc điểm của các chuyên ngành, có thể hướng dẫn sinh viên sử dụng chuyên ngành của mình để tăng cường học tập nội dung các tác phẩm kinh điển. Ví dụ, đối với sinh viên chuyên ngành tiếng Việt, có thể khuyến khích họ thể hiện những cảm nhận khi đọc các tác phẩm kinh điển và học các lý thuyết liên quan bằng cách diễn thuyết bằng tiếng Việt, đồng thời hướng dẫn sinh viên đọc các tác phẩm kinh điển thông qua bầu không khí sôi động và cảm xúc chung. Đổi mới phương pháp giảng dạy tư tưởng và chính trị, kết hợp lớp học truyền thống và lớp học thông minh để thực hiện giảng dạy, có thể cung cấp cho sinh viên không gian học tập cá nhân hóa, cung cấp nguồn tài liệu nghiên cứu phong phú và hướng dẫn sinh viên đọc sách thông qua chia sẻ và giao lưu đồng bộ.

Năm là, các trường đại học nên tổ chức nhiều hoạt động học tập để hướng dẫn sinh viên hiểu đầy đủ lý thuyết của chủ nghĩa Mác. Ví dụ, tổ chức các hoạt động của câu lạc bộ đọc sách kinh điển Mác, có thể tạo điều kiện cho học sinh sử dụng thời gian rảnh rỗi để đọc và thảo luận về các tác phẩm kinh điển, và

thành lập các nhóm đọc. Trong buổi đọc, sinh viên có thể báo cáo những hiểu biết của mình về các tác phẩm kinh điển, thảo luận về bối cảnh, khái niệm, phương pháp, [2] và cảm nhận sâu sắc sức sống mạnh mẽ của lý thuyết. Ngoài ra, các trường cũng có thể tổ chức nhiều hoạt động khác nhau như thi diễn thuyết, biểu diễn kịch, tọa đàm,... để hình thành lớp học tư tưởng và chính trị thứ hai phong phú, hướng dẫn học sinh sử dụng lý thuyết Mác để quan sát thế giới và xã hội, phân tích và suy nghĩ về cuộc sống, và tránh việc học những tác phẩm kinh điển chỉ hạn chế trong sách.

4. Kết luận

Giảng dạy và học tập tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin có ý nghĩa quan trọng trong việc trong học tập triết học Mác - Lênin. Trong bối cảnh toàn cầu hóa kinh tế, thế giới đang trong thời kỳ chuyển đổi kinh tế, xã hội, cuộc đấu tranh tư tưởng ý thức giữa các quốc gia ngày càng gay gắt, điều này thúc đẩy sự xâm nhập của tư tưởng đa văn hóa trong mọi tầng lớp xã hội. Thời đại Internet ra đời đã tạo điều kiện cho sự phổ biến và phát triển của các xu hướng tư tưởng xấu như chủ nghĩa tôn thờ tiền bạc và chủ nghĩa vị kỷ. Hướng dẫn sinh viên nghiên cứu các tác phẩm kinh điển và giúp sinh viên nắm vững tư duy biện chứng và các lý thuyết như chủ nghĩa duy vật. Trước những nguồn thông tin không chắc chắn khác nhau, học sinh có thể sử dụng tư tưởng biện chứng trong tác phẩm, tuân thủ các quy tắc ứng xử của bản thân, không bị tác động bởi thế giới bên ngoài, đạt được sự tích cực trong học tập và cuộc sống. Hiện nay, nhiều cơ sở đào tạo và các trường đại học đã quan tâm đến việc dạy và học tác phẩm kinh điển, nhờ đó đã nâng cao hiệu quả việc giảng dạy triết học Mác - Lênin. Tuy nhiên, việc dạy và học tác phẩm kinh điển nhìn chung vẫn còn hạn chế. Điều này có những nguyên nhân khách quan và chủ quan. Qua thực tế tham gia dạy học tác phẩm kinh điển triết học Mác - Lênin, chúng tôi xin nêu một số suy nghĩ trên đây với mong muốn góp thêm ý kiến vào việc tiếp tục đổi mới nội dung và phương pháp học tập triết học Mác - Lênin./

(1) Viện Ngôn ngữ học (1998), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb. Đà Nẵng, Đà Nẵng, tr.510.

(2) *Bài phát biểu của Tổng Bí thư Tập Cận Bình tại Hội nghị Công tác Trường Đảng toàn quốc* [N]. Nhân dân Nhật báo, 13/12/2015.